

Проблеми розвитку освітньо-культурних центрів у громадському просторі

Макаїя Кароліна Мішель, студентка¹ (ORCID: 0009-0008-3678-6865),
Наталія Здетовецька, ст. викл.¹ (ORCID: 0000-0001-7370-2001)

¹ Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

У доповіді розглядається значення освітньо-культурних центрів у громадському просторі та процесах повоєнної відбудови. Визначено їхню роль у відновленні соціальних зв'язків, формуванні національної ідентичності, розвитку освіти й культури. Показано, як такі центри стають просторами інновацій, демократичної взаємодії та стійкого розвитку. Наголошено на їхньому значенні для соціальної інтеграції, збереження культурної спадщини та формування людського капіталу, що є важливим чинником економічної модернізації та відновлення країни.

Ключові слова: торгово-розважальні комплекси, урбаністичний розвиток, поствоєнна реконструкція, багатофункціональність, архітектурно-планувальні рішення, сталий розвиток, соціальна інклюзія, економічне відновлення.

1. ВСТУП

У сучасних умовах урбанізації та суспільних трансформацій освітньо-культурні центри набувають особливого значення як осередки інтеграції знань, творчості та соціальної взаємодії. Вони виконують важливу роль у формуванні громадянської свідомості, збереженні культурної спадщини та розвитку інноваційних практик у сфері освіти. Проте процес їх становлення та функціонування стикається з низкою проблем: недостатнім фінансуванням, браком якісної інфраструктури, обмеженою доступністю для різних соціальних груп, а також відсутністю ефективних стратегій управління. Аналіз цих викликів є необхідним для визначення перспектив подальшого розвитку освітньо-культурних центрів у громадському просторі та пошуку оптимальних моделей їх функціонування.

2. МЕТА РОБОТИ

Мета роботи – дослідити значення та актуальність освітньо-культурних центрів у структурі сучасного міського простору та їхню роль у процесах повоєнної відбудови.

3. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Роль освітньо-культурних центрів у громадському просторі. Освітньо-культурні центри посідають особливе місце у міській структурі, адже вони поєднують функції освіти, культури та соціальної інтеграції [3]. Такі заклади виконують роль багатофункціональних осередків громадського життя, впливаючи на соціальний, економічний і культурний розвиток міста. Їхня діяльність сприяє підвищенню освітнього рівня населення, розвитку творчого потенціалу, зміцненню соціальної згуртованості та формуванню позитивного іміджу території, що є особливо важливим у післявоєнний період [2].

Культурно-освітній центр, завдяки своїй гнучкій структурі, здатний інтегрувати різні формати діяльності — від освітніх програм і культурних заходів до громадських ініціатив і волонтерських проєктів [1]. Це дозволяє залучати представників різних вікових і соціальних груп, роблячи простір інклюзивним та відкритим. Важливою є й

функція так званого “третього місця”: подібні центри стають просторами для спілкування та співпраці поза межами дому й роботи, де мешканці можуть брати участь у громадських слуханнях, публічних дискусіях, ініціативах місцевого самоврядування. У такий спосіб вони формують середовище демократії та сприяють зміцненню соціального капіталу [5].

Інтеграція освітньо-культурних центрів у міський простір є ще одним важливим аспектом. Розташовані в доступних і поживлених районах, вони не лише приваблюють відвідувачів, а й стимулюють розвиток малого бізнесу, формують нові публічні осередки. Сучасні проєктні підходи передбачають відкритість таких закладів: внутрішні дворики, площі чи відкриті майданчики стають продовженням міського простору, забезпечуючи вільний доступ громадян до культурного життя [4].

У ширшому суспільному вимірі подібні центри відіграють вагомий роль у збереженні культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та впровадженні інноваційних практик. Вони створюють умови не лише для споживання культурних продуктів, а й для їхньої співтворчості, що особливо актуально для молоді, аматорських об'єднань і громадських організацій. На відміну від традиційних “палаців культури”, зорієнтованих переважно на масові заходи, сучасна концепція культурно-освітнього центру відповідає європейським тенденціям: це відкритий простір, що поєднує професійну та аматорську діяльність, культурні й соціальні практики.

В українському контексті роль освітньо-культурних центрів набуває особливої актуальності. В умовах війни та післявоєнного відновлення вони можуть стати просторами психологічної підтримки, відновлення соціальних зв'язків і розвитку громадянської активності. Саме такі центри здатні забезпечити сталість культурного процесу, підтримати локальні ініціативи та інтегрувати культуру й освіту в процеси відбудови міста та країни загалом [3].

Таким чином, освітньо-культурні центри забезпечують умови для культурного збагачення, навчання протягом життя, розвитку демократії та зміцнення громади, що робить їх стратегічно важливими для майбутнього розвитку українських міст і суспільства в цілому. Вони формують нові практики взаємодії між владою та громадою, стають платформами для інноваційних підходів у міському плануванні та сприяють створенню інклюзивних і безпечних громадських просторів. У перспективі такі центри можуть стати основою формування сучасної

ідентичності міст, поєднуючи культурні традиції з потребами глобалізованого світу [5].

Важливість освітньо-культурних центрів у повосенній відбудові. Освіта є ключовим чинником якісної повосенній відбудові. Вона формує нові знання та навички, необхідні для відновлення життєво важливих сфер: від задоволення базових потреб людей, які втратили цю можливість через воєнні дії, до відновлення підприємств та здобуття актуальної кваліфікації для забезпечення власних і суспільних потреб. Наука сприяє розвитку критичного мислення, необхідного для вирішення складних соціальних проблем, посилює націю, надає громадянам упевненість у майбутньому та мотивує до особистісного й суспільного розвитку. Якісна освіта забезпечує формування компетентних фахівців, здатних відновлювати зруйновану інфраструктуру, модернізувати економіку та розвивати нові технології. Це створює умови для підготовки кадрів, які керуватимуть процесами відбудови та інноваційного розвитку країни. Відтак інвестиції в освіту в повосенній період є стратегічно важливими, адже освічена нація є стійкішою та спроможною до самовідновлення [1].

Культура у свою чергу відіграє не менш значущу роль, адже допомагає суспільству соціально й психологічно відновлюватися. Мистецтво виступає засобом осмислення та рефлексії воєнного досвіду, своєрідним «колективним психотерапевтом», що дає простір для висловлення болю, втрат і надії. Культурні заходи та відновлення культурних інституцій створюють можливості для зустрічей, комунікації та відновлення соціальних зв'язків, зруйнованих війною [3].

Культура також виконує функцію збереження історичної пам'яті: вона фіксує події, вшановує героїзм та перетворює живий досвід на історичну спадщину. Це допомагає запобігати ретравматизації суспільства, формує колективну пам'ять та укріплює національну ідентичність. Через мову, історію, мистецтво й традиції вона цементує спільність, що особливо важливо в умовах зовнішнього тиску чи спроб культурної асиміляції.

Важливою складовою відбудови є розвиток культурних і креативних індустрій, які здатні стати рушійною силою економічного зростання, сприяти диверсифікації економіки та підвищенню її конкурентоспроможності. Вони створюють нові робочі місця, залучають внутрішні й зовнішні інвестиції, формують сучасні підходи до управління ресурсами та сприяють розвитку підприємництва в різних регіонах країни.

Не менш важливим аспектом є відновлення освітніх і наукових установ, а також культурної інфраструктури (музеїв, галерей, театрів, бібліотек, пам'яток). Ці інституції виконують роль не лише осередків знань та культури, а й майданчиків для формування інтелектуального та творчого потенціалу суспільства [2].

Культурні установи, відновлені після руйнувань, стають платформами для міждисциплінарної взаємодії, де мистецтво, наука і технології поєднуються, створюючи нові форми навчання та творчості [3]. Вони підтримують локальні ініціативи, волонтерські проекти та соціальні програми, стимулюючи громадську активність та зміцнюючи соціальні зв'язки [3]. Через участь у культурних і наукових проектах громадяни набувають відчуття власної значущості, що важливо для психологічної реабілітації населення після війни [2].

Таким чином, інвестиції у відновлення освітніх і культурних інституцій є не лише питанням збереження

національної ідентичності та історичної пам'яті, а й стратегічним кроком для побудови інноваційної економіки. Вони створюють підґрунтя для формування активного, освіченого й творчого суспільства, яке здатне забезпечити стійкий розвиток держави у довгостроковій перспективі.

4. ВИСНОВКИ

Освітньо-культурні центри виступають ключовими інструментами повосеннього відновлення, адже поєднують освітню, культурну та соціальну функції. Вони забезпечують не лише формування нових знань і компетенцій, необхідних для відбудови інфраструктури та модернізації економіки, а й створюють умови для розвитку людського капіталу — основного ресурсу сталого розвитку держави.

Культурна складова діяльності таких центрів сприяє збереженню колективної пам'яті, відновленню національної ідентичності та зміцненню соціальної згуртованості. Водночас вони виконують важливу психологічну функцію, допомагаючи суспільству подолати наслідки війни та формувати позитивні сценарії майбутнього.

Інтеграція освітньо-культурних центрів у міський простір створює відкриті середовища для творчості, діалогу та взаємодії, що стимулює розвиток інновацій, креативних індустрій і громадянської активності. Це робить їх стратегічно важливими для формування нової моделі суспільства, здатного до відновлення, стійкості та інтеграції у європейський і світовий культурний та освітній простір.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Линовицька О. Основні функції освіти. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія.* - 2014. - Вип. 36. - С. 44-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_36_10
- [2] Сліпчишин Л., Голяд І., Якимович Т., Дубовик О., Тропіна М. Повосення модернізація освіти: цифрове освітнє середовище як ключовий елемент інноваційно-освітнього кластеру. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи.* Збірник наукових праць. Вип. 2(12), 2024. С. 56–65.
- [3] Охріменко М., Яшук Д., Бевзюк Д., Нестеренко Р. Центр культурних послуг у громадах. Виклики та можливості під час війни : інформаційна довідка. – Київ, 2025. 20 с. URL: https://centreua.org/wp-content/uploads/2025/03/informacyjna-dovidka_czentry-kulturnyh-poslug.pdf
- [4] Методичні рекомендації з архітектурного проєктування будівель і споруд: культурно-видовищна споруда з глядацькою залогою на 300 місць / уклад. О. В. Смірнова, Б. І. Божинський . Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2022. 44 с. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/61636/>
- [5] Курило Т.В. Правова сторона культурної спадщини України: монографія. *Новий світ, 2000.* Львівський юридичний інститут МВС України. Львів, 2014. 152 с. URI: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/403>